

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Nâsirüddin, *el-İ'lâm bi-mâ vaKa'a fi Müş-tebehi'z-Zehabi mine'l-evhâm* (nşr. Abdürabbîn-nebî Muhammed), Medine 1407/1987, neşreden girişi, s. 21-73; a.mlf., *Tavzihu'l-Müştebih* (nşr. Muhammed Nuaym el-Araksûsî), Beyrut 1414/1993, neşreden girişi, I, 50-90; a.mlf., *et-Tenkih fi hadîsi't-tesbih* (nşr. Muhammed b. Nâsir el-Acmî), Beyrut 1413/1993, neşreden girişi, s. 7-40; İbn Hacer, *el-Mecma'u'l-mû'esses li'l-Mu'cemi'l-mû'esses* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşî), Beyrut 1415/1994, III, 285-289; Takıyyüddin İbn Fehd, *Laḥzû'l-elhâz (Zey-lü Tezkireti'l-huffâz li'z-Zehabi* içinde, nşr. Zâhid el-Keşerî), Dimaşk 1347, s. 317-324; Necmeddin İbn Fehd, *Mu'cemü's-şüyûh* (nşr. Muhammed ez-Zâhî), Riyad, ts. (Dârü'l-Yemâme), s. 238-239; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, VIII, 103-106; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, s. 41-43; Şevkânî, *el-Bedrüt't-tâli'*, II, 198-199; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 243-245; *Keşfü'z-zunûn*, I, 6, 158, 238; II, 838, 984, 1559, 1901; *Hediyetü'l-ârifin*, II, 193; *İzâhu'l-meknûn*, I, 29, 95, 108, 126, 198, 318, 334, 533, 579; II, 58, 79, 87, 99, 407, 431, 585, 586, 614; Abdülhay el-Kettânî, *Fihri-sü'l-fehâris*, II, 675-677; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 148, 204, 241, 294, 442; Serkîs, *Mu'cem*, II, 1625-1626; Ahlwardt, *Verzeichnis*, II, 18, 231; Brockelmann, *GAL*, II, 92; *Suppl.*, II, 83; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), VI, 237; Elbâni, *Maḥtûât*, s. 123-125; Ahmed eş-Şerkâvî İkbâl, *Mektebetü'l-Celâl es-Süyûfi*, Rabat 1397/1977, s. 103; Selâhaddin el-Müneccid, *Mu'cemü'l-mû'ellifine'd-Dimaşkiyyîn*, Beyrut 1398/1978, s. 234-236; M. İsam Arrâr el-Hüseynî, *İthâfû'l-kârî bi-ma'rîfeti cühûd ve a'mâli'l-ulemâ' alâ Şahihi'l-Buhârî*, Dimaşk - Beyrut 1407/1987, s. 284-285; Hâlid Reyân, *Fihri-sü maḥtûâtü'z-Zahiriyye: et-Târîh ve mülhakâtüh*, Dimaşk 1393/1973, II, 32-33, 302, 639; *el-Fihri'sü'ş-Şâmil: el-ḥadîs* (nşr. el-Mecmau'l-melekî), Amman 1991, I, 18-19, 32, 90, 134, 174, 248, 293, 294, 368, 424, 622; II, 805, 843, 870, 1082; III, 1362, 1369, 1564, 1703, 1746; Cezzâr, *Medâhilü'l-mû'ellifin*, IV, 1718-1719; Ahmed Ali Muhammed, "Risâle fi zikri men sümmiye Muhammed kable milâdi seyidinâ Resûlillâh şallallahü 'aleyhi ve sellem ve ma'ahâ kaşşide-tü Bevâ'isi'l-fikre ilâ ḥavâdişi'l-hicre", *Âlemü maḥtûât ve'n-nevâdir*, I/2, Riyad 1417/1997, s. 377-383.



M. YAŞAR KANDEMİR

İBN NASRULLAH

(ابن نصرالله)

Ebû'l-Fazl Muhibbüddin
Ahmed b. Nasrillâh b. Ahmed
et-Tüsterî el-Bağdâdî
(ö. 844/1440)

Hanbelî fakihî ve Mısır kâdilkudâtı.

17 Receb 765 (20 Nisan 1364) tarihinde Bağdat'ta dünyaya geldi. Bazı kaynaklarda doğum tarihi 14 Receb, künye ve lakabı Ebû Yûsuf Şehâbeddin olarak kaydedilir. İlk tahsilini, Müstansiriyye Medresesi'nde müderris olan babasının ve Bağ-

dat'ın önde gelen âlimlerinin yanında tamamladı. Bunlar arasında Ebû'l-Hasan Ali b. Ahmed el-Füvî, Ebû Bekir Necmeddin es-Sincârî, Şerefüddin Hüseyin b. Sâ-lâr el-Gaznevî ve Firûzûbâdî gibi âlimler sayılabilir. Daha on yedi yaşlarında iken kabiliyeti, zekâsı ve ilme olan merakı sebebiyle hocası Şemseddin el-Kirmânî'nin takdirini kazandı. Kirmânî'den Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhih*'ine yazmış olduğu *el-Kevâkibü'd-d-derârî* adlı şerhi okuyarak icâzet aldı (782/1380). On sekiz yaşında Bağdat'ta ders ve fetva vermesi için kendisine icâzet verildi ve Müstansiriyye'de muîd oldu. Daha sonra ailesiyle birlikte Halep'e göç etti (786/1384); burada Şehâbeddin İbnü'l-Murahlil ve Ebû Bekir Şerefeddin el-Harrânî'den hadis dersi aldı. Ardından Ba'lebek'te Şemseddin İbnü'l-Yünâniyye'den, Dimaşk'ta Zeynüddin İbn Receb'den fıkıh ve hadis okudu. 787 (1385) yılında Kudüs'ü ziyaret etti ve buradan Kahire'ye geçti. Kahire'de Ebû'l-Yümn İbnü'l-Küveyk, Necmeddin İbn Rezin, Mutarriz, Zeynüddin İbnü's-Şeyha, Sirâcüddin Ömer b. Raslân el-Bulkinî, Sirâcüddin İbnü'l-Mulakkın, Şehâbeddin el-Cevherî, Şemseddin el-Ferîsî ve Takıyyüddin ed-Dicvî gibi âlimlerin derslerine katıldı. Kaynaklarda Zeynüddin el-İrâkî'den hadis okuyup okumadığı hususunda çelişkili bilgiler vardır (Burhâneddin İbn Müflih, I, 203; Sehâvî, *ez-Zeyl*, s. 114; İbnü'l-İmâd, VII, 250). Bir ara İskenderiye'ye geçerek Bahâeddin ed-Demâmîni'den ders aldı, daha sonra hacca gitti ve ardından Kahire'ye döndü.

Memlûk Sultanı Berkuk'u öven bir kaside ile Berkukıyye Medresesi'nin methini konu alan bir risâle kaleme alan İbn Nasrullah, Mevlânâzâde Şehâbeddin Ahmed'in ölümünden sonra bu medresenin hadis hocalığına tayin edildi (791/1389). Selâhaddin İbnü'l-A'mâ'nın vefatıyla da aynı medresenin fıkıh hocalığına getirildi (795/1393). Bu görevleri babasının ölümüne kadar onunla birlikte, onun vefatından (812/1409) sonra da tek başına yürüttü. Ayrıca Müeyyidiyye, Mansûriyye ve Şeyhûniyye medreselerinde Hanbelî fıkıhı okuttu. Bir müddet Kâdilkudât Mecdüddin Sâlim b. Sâlim'e ve ardından İbnü'l-Muğlî'ye niyabette bulunduktan sonra 828 yılı Safer (Ocak 1425) ayında Hanbelî kâdilkudâtlığına tayin edildi. Hanbelî mezhebini ön plana çıkarması sebebiyle 13 Cemâziyelâhir 829'da (22 Nisan 1426) görevinden alındıysa da 12 Safer 831'de (2 Aralık 1427) görevine iade edildi ve ölüncüye kadar on dört yılı aşkın bir süre bu vazife-

de kaldı. Başta oğlu Yûsuf olmak üzere birçok talebe yetiştirdi. Kaynaklarda kendi döneminde Hanbelî fıkıhını en iyi bilen, fıkıh usulünde de derin bilgisi bulunan kişilerden biri olarak zikredilmektedir. İbn Nasrullah 15 Cemâziyelevvel 844 (12 Ekim 1440) tarihinde Kahire'de vefat etti.

Kaynaklarda adı geçen eserleri şunlardır: *Hâşiye (en-Nüket) 'ale't-Tenkih* (Zerkeşî'nin *Şahihi'l-Buhârî*'ye yaptığı şerhin hâşiyesidir), *Hâşiye 'ale'l-Fürû'* (İbn Müflih'in eseri üzerine yazılmış bir hâşiyedir), *Muhtaşaru Târîhi'l-Hanâbile* (İbn Receb'in *ez-Zeyl'alâ Tabakâti'l-Hanâbile*'sini ihtisar etmiştir), *Hâşiye 'ale'l-Vecîz*, *Hâşiye 'ale'l-Muharrer*, *Hâşiye 'ale'r-Ri'âye*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, IX, 139-141; İbn Tağrîberdî, *ed-Delîlû's-Şâfi* (nşr. Fehîm M. Şeltût), Kahire 1399/1979, I, 93-94; a.mlf., *el-Menhelü's-şâfi*, II, 244-249; Burhâneddin İbn Müflih, *el-Maḥşadü'l-erşed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Useyminî), Riyad 1410/1990, I, 202-204; Bikâi, *Unvânü'z-zamân fi terâcimi's-şüyûh ve'l-akrân*, Köprülü Ktp., nr. 1119, vr. 55^b-56^a; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, II, 233-239; a.mlf., *ez-Zeyl'alâ Refi'i'l-işr* (nşr. Cûde Hilâl - M. Mahmûd Subh), Kahire 1966, s. 109-122; Ebû'l-Yümn el-Uleymî, *el-Menhecü'l-aḥmed* (nşr. Abdülkâdir el-Arnaût vd.ğr.), Beyrut 1997, V, 222-228; İbn Tolun, *el-Kalâ'idü'l-cevheriyye fi târihi's-Sâlihiyye* (nşr. M. Ahmed Dehmân), Dimaşk 1401/1980, II, 505-507; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 250-251; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mû'ellifin*, II, 195; Nâcî Marûf, *Târîhu 'ulemâ'i'l-Müstansiriyye*, Kahire 1976, I, 33, 35, 38, 144, 155-156, 256-257; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirin*, I, 577; Zirikî, *el-A'lâm* (Fethullah), I, 264.



SAFFET KÖSE

İBN NÂZİRÜ'L-CEYS

(ابن ناظر الجيشي)

Takıyyüddin Abdurrahmân
b. Muhammed b. Yûsuf b. Ahmed
b. Abdiddâim et-Teymî
(ö. 786/1384)

Memlûklü devlet adamı.

Muhtemelen 726 (1326) yılında Kahire'de doğdu. Lakabını babasının görev unvanından alır. Dinî ilimler tahsil ettikten sonra kadî ve nâzirü'l-ceys olan babasının sağlığında Dîvân-ı İnşâ'da kâtibü'd-destliğe girerek devlet hizmetine başladı ve bu görevini Bahrî Memlûk sultanları el-Melikü'l-Mansûr Selâhaddin Muhammed (1361-1363) ve el-Melikü'l-Eşref Şa'bân (1363-1376) dönemlerinde de sürdürdü. el-Melikü'l-Mansûr Alâeddin Ali tarafından 778 (1376) yılında babasının yerine nâzirü'l-ceys tayin edildi ve ömrünün sonuna kadar bu görevde kaldı. Sultan Ber-